

”SIVEYS ON ELÄMÄN PERUSTUS”¹

SUOMEN KOTIKASVATUSYHDISTYKSEN VAIKUTUSPYRKIMYKSET 1920-LUVUN SIVEYSKASVATUSOPPAISSA

Ella Virtanen

Kandidaatintutkielma

Historian ja etnologian laitos

18.4.2021

---

¹ Ala-Kulju 1922, 38.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset.....	1
1.2. Aikaisempi tutkimus.....	1
1.3. Alkuperäislähteet, lähdekritiikki ja tutkimusmenetelmät	3
2 PERHEET SIVEYSVALISTUKSEN KESKIÖSSÄ	6
2.1. Siveyskasvatus 1920-luvulla	6
2.2. Suomen Kotikasvatusyhdistys.....	8
2.3. Henkilöt alkuperäislähteiden takana	9
3 KOTI, USKONTO JA ISÄNMAA: SIVEYSKASVATUS ARVOJEN PELIKENTTÄNÄ ..	11
3.1. Kaikki alkaa kodista	11
3.2. Ei ihmisiksi vaan naisiksi ja miehiksi	13
3.3. Pelastettavia syntisiä ja viettiensä valtiaita	17
3.4. Siveellinen kansa on kukoistava kansa	21
4 PÄÄTÄNTÖ	26
LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	28

1 JOHDANTO

1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset

1920-luvulle saavuttaessa Suomi oli hyvin erilaisessa tilanteessa kuin edellisen vuosikymmenen alussa: maa oli vastikään sekä itsenäistynyt että käynyt läpi sisällissodan ja nyt edessä oli uuden yhteiskunnan rakentaminen. Kukoistavan valtion ajatukseen liittyi kiinteästi myös ideaali sitä palvelevista vahvoista kansalaisista ja huolet sekä väestömäärän kehityksestä että sen laadusta alkoivatkin vaikuttaa vahvasti Suomen yhteiskunnallisessa aatemaailmassa. Kansanterveydellisyväestöpoliittinen näkökulma väritti 1920-luvulla myös suomalaisen kasvatuskeskustelun. Ydinperhe sai vahvan merkityksen moraalipoliittisen sukupuolitaistelun kenttänä ja yhteiskunnan halu ohjailta esimerkiksi perheissä tapahtuvaa lasten hankintaa ja kasvatusta näyttäytyi muun muassa aiheeseen liittyvän opaskirjallisuuden lisääntymisenä.²

Suomen Kotikasvatusyhdistyksen³ kasvatusoppaat voidaan nähdä osana tätä vaikuttamisen aaltoa. Yhdistys oli kantanut huolta suomalaisten perheiden kasvatusmoraalista jo yli kymmenen vuotta, mutta maan itsenäistyminen loi uudella tavalla hedelmällisen pohjan sen työlle. Kandidaatintutkielmassani tutkinkin sitä, millä tavoin Suomen Kotikasvatusyhdistys pyrki 1920-luvun nuorille ja heidän vanhemmilleen suunnatuissa siveyskasvatusteoksissa vaikuttamaan ja vetoamaan ydinperheen arvoihin ja sitä kautta myös yhteiskuntaan. Aihetta lähestyn seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Millaisia teemoja vanhempien ja nuorten siveyskasvatusoppaissa esiintyi 1920-luvulla?
- Miten yhdistys pyrki vetoamaan yleisönsä ja miksi?

Ennen kysymyksiin syventymistä taustoitan tutkielmaani sekä sen teemaa kertomalla tutkimukseni toteutuksesta sekä perehtymällä aiemman tutkimuksen avulla yhdistyksen toimintaan ja 1920-luvun laajempaan siveysvalistustoimintaan.

1.2. Aikaisempi tutkimus

Seksuaalikasvatuksen ja -puheen historian saralla on toteutettu jo melko kattavasti tutkimusta. Iipo Helén on tutkinut muun muassa naisten kehoon sekä itsevaltaan liittyneitä lakeja ja mietintöjä sekä perhesuunnittelu- ja kasvatusoppaita, analysoiden naisten aseman kehitystä. Lisäksi Helén käsittelee tutkimuksessaan sitä, miten seksuaalisuus, sukupuoli ja siveyskäsitteet⁴ näyttäytyivät naisten

---

² Helén 1997, 104–105, 205 & 309.

³ Suomen Kotikasvatusyhdistys toimii nykyään Suomen Vanhempainliittona.

⁴ 1920-luvun siveyskäsitteistä ja -määritelmistä kerrotaan taustoituksessa ja Suomen Kotikasvatusyhdistysten teoksista tehdyn analyysin yhteydessä.

elämässä ja miten niihin suhtauduttiin. Sukupuoli-ideaalien kautta tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista kuvaa myös Anna-Karin Frih, joka analysoi tutkimuksessaan *Flickan i medicinen: Ungdom, kön och sjuklighet 1870–1930* sitä, kuinka tyttöjen ja poikien hyvinvoinnin määritelmät ja kuvaukset erosivat sekä muuttuivat ajan kuluessa yhteiskunnallisten ideaalien ja tavoitteiden mukaan. Arja-Liisa Räisänen taas on tutkinut sitä, miten avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa on luotu sukupuolijärjestelmiä 1800–1900-lukujen vaihteessa. Seksuaalisuuden ja vallan suhteen historiaa on käsitellyt myös Michel Foucault teoksessaan *The history of sexuality: Vol. 1, An introduction.*, ja hänen teorioihinsa viitattaankin muun muassa Helénin teoksessa.⁵

Seksuaalikasvatuksen historiaa taas ovat tutkineet muun muassa Marketta Ritamies, Kristiina Tiihonen, Juhani Tähtinen sekä Elina Palojarvi ja Elina Veikkola, joiden tutkimukset käsittelevät perhesuunnittelun historiaa, nuorten opaskirjojen sisältämää sukupuolikasvatusta, Suomen yleisen kasvatusmoraliteetin kehitystä sekä seksuaaliopetuksen kehitystä terveystiedon oppikirjoissa. Tiihonen avaa tutkimuksessaan myös Suomen Kotikasvatusyhdistyksen materiaaleja, kertoen miten nuoria ja vanhempia ohjeistettiin siveyden saralla. Hän kuitenkin fokusoii tutkimuksensa lähinnä nuorten teoksiin ja käyttää laajaa aineistoa, eikä siis keskitytään analysoimaan vain Kotikasvatusyhdistyksen sanomaa.⁶

Yksinomaan Kotikasvatusyhdistyksen historiaan kohdistuvaa tutkimusta ovat toteuttaneet Laura Puro sekä Aarre Kailanpää, Anja Lehtijärvi ja Outi Hurme, jotka ovat laatineet järjestön toimintaa koskeneet historiikit vuosina 2007⁷ ja 1990. Tutkimukset tarjoavat laajasti tietoa muun muassa yhdistyksen eri toimintamuodoista, toimihenkilöistä, rahoituksesta sekä ideologiasta, kertoen laajasti sen toiminnan lähtökohdista ja kehityksestä läpi vuosikymmenten. Teosten antamaan tietoon tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä ainoastaan Puro on taustaltaan tutkija. Kailanpää sen sijaan on toiminut useissa koulutukseen liittyneissä viroissa, Lehtijärven ja Hurmeen taas toimittua teosta koostettaessa Vanhempainliiton sisäisinä yhteystoimittajina.⁸ Tämän vuoksi teoksia ei voida pitää akateemisina tutkimuksina ja niitä tarkastellessa tulee huomioida, että esiintyvä tieto on Vanhempainliiton hyväksymää sekä toisinaan valikoitua – kuten Puro itse kirjoittaa, on hän kerronnallisuuden vuoksi ”*joutunut uhraamaan monta mielenkiintoista yksityiskohtaa ja aika ajoin jopa laajempia asiakokonaisuuksia*”⁹.

---

⁵ Frih 2007, Helén 1997, Räisänen 1995, Foucault 1981. Foucault Helénin teoksessa muun muassa sivuilla 15–22.

⁶ Ritamies 2006, Tiihonen 2000, Tähtinen 1992, Palojarvi ja Veikkola 2002.

⁷ Puro on käyttänyt yhtenä lähteenään Kailanpään teosta ja tehnyt tämän tavoin yhteistyötä Hurmeen kanssa.

⁸ Puro 2007; Syväniemi 2006; Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme 1990.

⁹ Puro 2007.

Tiiohsta lukuun ottamatta aikaisempi tutkimus on laajuudestaan huolimatta keskittynyt lähinnä yksilön ja yhteiskunnan välisiin seksuaalisuuteen sekä sukupuoleen liittyneisiin jännitteisiin ja vuorovaikutukseen, yksilön seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiin sekä parisuhteiden sisäiseen seksuaalisuuteen. Perheen sukupolvien välisen seksuaalikeskustelun dynamiikat sekä eri sukupolville tarkoitettujen oppaiden vertailu ovat siis toistaiseksi saaneet osakseen vähän huomiota. Toteutettu tutkimus ei ole myöskään pyrkinyt selvittämään miten yksittäiset yhdistykset ovat pyrkineet teoksissaan esittämään ja perustelemaan työtään sekä omia näkemyksiään yleisölleen. Toimijoiden ja esimerkiksi Kotikasvatusyhdistyksen harjoittama retoriikka on siis jäänyt tutkimuskentällä pimentoon. Omalla kysymyksenasettelullani pyrinkin tuomaan seksuaalikasvatuksen historiasta esiin uuden näkökulman, joka valottaa paitsi Suomen Kotikasvatusyhdistyksen toimintaa, myös siveyskasvatuksen asemaa suomalaisen perheen ja yhteiskunnan rakennusaineena sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelikenttänä.

1.3. Alkuperäislähteet, lähdekritiikki ja tutkimusmenodit

Tutkimukseni päällähteinä toimivat Suomen Kotikasvatuksen siveysoppaat *Lapset ja vanhemmat: II, Kolme esitelmää*, (Ala-Kulju, 1922) sekä *Siveyden voima: muutamia neuvon sanoja elämänsä onnea etsiville nuorille* (Juhola, 1926). Teokset valikoituivat pääkiinnostuksenkohteikseni, koska ne tarjoavat näkökulman sekä vanhemmille että nuorille suunnatusta tekstistä, eivätkä ne nimensä puolesta viittaa kumpaankaan sukupuoleen kasvattajan tai kasvatettavan osalta, niin kuin esimerkiksi teos *Isä ja lapsi* (Lehtinen, 1924). Tämä mahdollistaa sen, että pystyn analysoimaan, miten naiset ja miehet sekä tytöt ja pojat tuodaan esille samojen kansien sisällä, eli esimerkiksi miten heistä puhutaan suhteessa toisiinsa.

Sekä vanhempien että nuorten oppaiden tutkimisen kautta pyrin selvittämään, miten yhdistys pyrki vaikuttamaan eri sukupolviin sekä miten asioista puhuttiin kohteesta riippuen. Mikäli nuorille ja vanhemmille esitetyissä ajatuksissa ilmenee eroja, herättävät ne tutkijan pohtimaan mistä erot voisivat johtua.

Vaikka teokset ovat kahden eri henkilön kynästä lähtöisin, saa yhdistyksen tarkka suhtautuminen esimerkiksi kiertävien puhujien valintaan sekä näiden pitämien esitelmien laatuun ja sävyyn¹⁰ uskomaan, että molemmat teokset edustavat Kotikasvatusyhdistyksen yleisesti hyväksymää linjaa. Teokset ovat siis keskenään vertailukelpoisia, ja niiden kautta on mahdollista analysoida koko yhdistyksen, ei vain yksittäisten henkilöiden tekstejä ja pyrkimyksiä.

---

¹⁰ Yhdistyksen esitelmätoimintaan perehdytään myöhemmin taustoituksessa.

Koska teosten yhteissivumäärä on 98, keskityn ja painotan analyysini teoksessa *Lapset ja vanhemmat. II, Kolme esitelmää* tietoisesti tiettyihin kohtiin ja lukuihin, joissa siveysopastus tulee selkeimmin esille. Tämä johtuu siitä, että Ala-Kuljun teos koostuu kolmesta eri esitelmästä, joista kaksi ensimmäistä¹¹ käsittelevät vanhempien muita kasvatustehtäviä ja kolmas ”*Siveellisestä kasvatuksesta*” keskittyy nimensä mukaisesti siveyskasvatukseen, nousten tutkimukseni kannalta olennaisimmaksi. Otan tutkimuksessani kuitenkin huomioon myös teoksen muun sisällön yhdistyksen siveysoppeja kontekstoivassa mielessä, jolloin toiset luvut tarjoavat lisämateriaalia yhdistyksen näkemyksistä liittyen esimerkiksi perheeseen ja nuoruuteen. Näin ne valottavat edelleen sitä ideologiaa, johon yhdistyksen siveysnäkemys ja -opit perustuvat.

Teos *Siveyden voima: Muutamia neuvon sanoja elämänsä onnea etsiville nuorille* taas käsittelee siveyden teemaa systemaattisesti kaikissa luvuissaan, minkä vuoksi sen kohdalla ei tehdä samanlaista tietoista rajausta. Vaikka Juholan teos onkin puhtaasti siveyskasvatusteos siinä missä Ala-Kuljun opas käsittelee laajemmin kasvatusta, ovat niiden analysoitavat sisällöt jäsentyneet melko samanlaisilla lyhyempiin alalukuihin, joissa käsitellään muun muassa siveyden määritelmiä ja merkitystä.¹² Lisäksi molemmat teokset sisältävät muun muassa toisiaan vastaavat luvut, joissa esitetään sukupuoleen perustuvia neuvoja.¹³ Teoskokonaisuuksia koskevista eroista huolimatta oppaiden siveysosiot koostuvat siis tyyllillisesti hyvin samanlaisista piirteistä, minkä vuoksi niitä voidaan vertailla yhtäläisinä siveysmateriaaleina.

Koska olen rajannut tutkielmani koskemaan yhdistyksen 1920-luvun näkemystä, täytyy tutkimuksessa ottaa huomioon lähteiden puuttuminen vuosikymmenen lopulta. Lähdemateriaalia etsiessäni en kuitenkaan löytänyt yhdistyksen julkaisemaa uutta siveyteen kytkeytyvää kasvatustapausta 1920-luvun lopulta, vaan ainoastaan uusia painoksia aiemmista teoksista. Tulkitsen tämän kertovan siitä, että vaikka teoksiin olisi tehty pieniä päivityksiä, ei tarvetta uudelle oppaalle nähty edellisen teoksen sopiessa vielä yhdistyksen ideologiaan. Myös yhdistyksen hiipuva rahoitus ja kasvatustapaustien saralla 1920-luvun puolivälissä tapahtunut painotuksen muutos saattoivat vaikuttaa julkaisuiden keskittymiseen vuosikymmenen alkuun.¹⁴ Opaskirjojen runsas julkaisumäärä vuosikymmenen alussa saattoi olla seurausta myös sekä ihmisten että yhdistyksen kokemasta tarpeesta uskonnon roolin lisäämiselle yhteiskunnallisten mullistusten keskellä, mikä kuitenkin menetti merkitystään vuosikymmenen edetessä.¹⁵

---

¹¹ Esitelmät ”*Varhaisimmista kasvatustehtävistä*” ja ”*Suojelevasta kasvatuksesta*”.

¹² Katso esim. Juhola 1926, 4–6 ; Ala-Kulju 1922, 38–45.

¹³ Juhola 1926, 13–14; Ala-Kulju 1922, 53–63.

¹⁴ Yleisen kasvatustapaustien kehityksestä kerrotaan taustoituksessa.

¹⁵ Tähtinen 1992, 118.

Tutkittaessa yhdistyksen kasvatusoppaiden sisältöä on oltava lähdekriittinen. Suomen Kotikasvatusyhdistyksen julkaisuja analysoidessa keskeiseksi nousevat yhdistyksen vahva aatteellisuus¹⁶ sekä sen pyrkimykset saada toiminnalleen rahoitusta muun muassa yksityishenkilöiltä ja valtiolta. On siis mahdollista, että rahoittajilla oli vaikutusta julkaisuihin ja ne vaativat oppailta tiettyjä piirteitä, joten teoksissa voi esiintyä yhdistyksen omien aatteiden lisäksi myös sen ulkopuolisten tahojen arvoja. Näiden seikkojen ohella on kuitenkin huomattava, että yhdistyksen 1920-luvun alun parantunut taloudellinen tilanne mahdollisti oppaiden omakustanteisuuden, valtion rahoituksen osuus¹⁷ oli hyvin pieni ja ”kerjuukirjeitä” lähetettiin yleensä nimenomaan tahoille, joiden uskottiin jo kannattavan yhdistyksen aatteita.¹⁸ Nämä seikat sekä yhdistyksen esitelmäjiensä valintaan kohdistama tarkkuus tukevatkin käsitystä siitä, että yhdistyksen materiaalit edustavat hyvin sen omaa ideologiaa eikä ulkopuolisilla tahoilla ollut merkittävää vaikutusta niiden sisältöihin.

Tutkielmassani hyödynnän kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä, joiden avulla erittelen, arvioin, vertailen, analysoin ja tulkiten siveysoppaissa esiintyvää ideologiaa ja vaikutuskeinoja. Tutkimusmetodeina käytetään lähilukua ja sisällönanalyysia, joiden pohjalta tutkimusprosessi etenee seuraavanlaisesti: prosessi alkaa aineistoon tutustumisesta eli vanhemmille ja nuorille suunnattujen oppaiden useasta vuorottaisesta läpiluvusta, joista jokainen lukukerta kohdistuu eri tekstitasoihin, syventyen ajan kuluessa teosten pääsisällöistä retoriikkaan¹⁹. Läpikäyntiin kuuluu tarkka ja systemaattinen muistiinpanojen ja analyysin kirjaaminen, ja tehtyjä havaintoja tarkastellaan prosessin aikana suhteessa sekä toisiinsa että tutkimuskirjallisuuteen. Lopuksi tehdyt huomiot ja analyysi jaotellaan ja luokitellaan oppaista erottuvien teemojen mukaisesti.

---

¹⁶ Yhdistyksen ideologiaa käsitellään tarkemmin taustoituksessa.

¹⁷ Valtio rahoitti noin 10 % yhdistyksen kuluista.

¹⁸ Puro 2007, 20 & 30.

¹⁹ Retoriikan ja puhetapojen analyysin apuna käytettiin teoksia Jokinen, Jokinen, Juhila, & Suoninen (2016) ja Pynnönen (2013).

2 PERHEET SIVEYSVALISTUKSEN KESKIÖSSÄ

2.1. Siveyskasvatus 1920-luvulla

Porvarillisen ydinperheen ideaali sai alkunsa teollistumisen muutettua 1800-luvulla yhteiskuntarakenteita sekä luotua aiempaa selkeämmän eron työn ja kodin välille. Muutosten myötä syntyivät uudet, kotiympäristöön liitetyt ihanteet, jotka asettivat äidit kodin hengen luojiiksi sekä muiden perheenjäsenten hoitajiksi, isien työskennellessä kotien ulkopuolella. Vähitellen ydinperhe ja koti saivat myös yhteiskunnallisia merkityksiä, kun sivistyneistö pyrki niihin vaikuttamalla luomaan yhtenäistä ja sivistynyttä kansaa. Toimet suuntautuivat etenkin alempiin yhteiskuntaluokkiin, joiden haluttiin omaksuvan porvarilliset perhearvot ja sivistykseen liitetyn siveellisuuden ihanteet. Todellisten sivistyspyrkimysten lisäksi porvariston perheeseen ja siveyteen liittämät, vaikeasti saavutettavat ihanteet olivat kuitenkin myös keino luoda luokkaeroihin perustuvaa paremmuutta.²⁰

Kodin rooli siveellisenä hankkeena korostui itsenäistymisen jälkeen 1920-luvulla, jolloin yhteiskunnassa käytävä kansanterveydellis-väestöpoliittinen keskustelu heijastui myös kasvatukseen. Perhe nähtiin yhteiskunnan perusyksikkönä, jonka tehtävänä oli tuottaa kunnollisia kansalaisia. Tämän vuoksi perheen hyvinvointi nähtiin kriittisenä elementtinä ja yhteiskunnalliset tavoitteet tiivistyivät kotiin, jossa kasvatus, kansanterveys, väestön kasvu ja sukupuolielämä tulivat hyvin hallittaviksi. Ilpo Helénin ja Anna-Karin Frihn mukaan sukupuoli, seksuaalisuus ja ydinperhe saivatkin vahvan merkityksen väestöpoliittisina työkaluina ja moraalispoliittisen sukupuolitaistelun kenttinä, joille asetettiin selkeät ihanteet. Helénin mukaan yhteiskunnallinen ja perheellinen järjestys pohjautuivat pitkälti juuri näkemykseen sukupuolipiirteiden ja seksuaalisuuden polarisoituneesta luonteesta, ja harmonian suomalaisessa aviovuoteessa nähtiin olevan vahvasti yhteydessä yhteiskunnalliseen hyvinvointiin. Tämän vuoksi jokaisen – mutta korostetusti naisten – tuli asettua luonnolliseen rooliinsa sekä kesyttää tahtonsa ja valjastaa se rakkaudelliseen avioliittoon, suorittaen näin oman velvollisuutensa vahvan kansan luomisen ja ylläpidon puolesta.²¹

Frihn mukaan perhe- ja sukupuoli-ideaalit sekä niillä vaikuttaminen ulottuivat 1920-luvulla myös lääketieteeseen. Hän esittää, kuinka Ruotsissa pitkään vaikuttanut, tyttöjen huonoa hyvinvointia korostanut ajatusmalli ei enää sopinut 1920-luvun vahvoja kansalaisia kasvattavien äitien ideaaliin. Tämän vuoksi tytöt kohotettiin yhteiskunnassa moraalisesti korkeampaan asemaan, jonka varjolla heidän luonnollisena roolinaan nähtiin siveyttä vartioiva kodinhengetär.²² Vaikka Frihn tutkimus

²⁰ Ritamies 2006, 50; Kertzer & Barbagli 2003, 3–5; Tiuhonen 2000, 173–175.

²¹ Frih 2007, 237–251; Haapala & Häggman 2007, 186; Helén 1997, 89–93, 104–105, 110–115, 139–144, 150–154, 202–212, 309–318 & 339–344.

²² Frih 2007, 237–251.

sijoittuukin Ruotsiin, osoittaa se perheeseen, sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyneen vaikuttamisen moninaisuuden ja laajuuden, sekä niiden yhteiskunnallisen merkittävyyden.

Kasvatuksellisesta näkökulmasta 1920-luku kuului Juhani Tähtisen mukaan ”lääketieteellisen kasvatustieteellisen valtakauden”, jolloin kotien varhaiskasvatustieteellisissä²³ korostui erityisesti lasten fyysiseen terveyteen tähtääminen. Tämä lääketieteellinen näkökulma vaikuttaa kuitenkin korostuneen nuoria enemmän pikkulasten kasvatuksessa, sillä Elina Palojärvi ja Elina Veikkola kuvaavat koulujen 1920-luvun seksuaaliopetusmateriaalien biologisen otteen niukaksi. Heidän mukaansa seksuaalisuus käsitettiin oppikirjoissa saastaiseksi ja aihe oli yksinomaan eettisesti latautunut. Tästä huolimatta Palojärvi ja Veikkola huomauttavat, että toisessa 1916 julkaistussa teoksessa pyrittiin välttämään samanlaista tuomitsevaa sävyä aiheesta puhuttaessa. Lisäksi he kertovat Maalaiskansakoulun vuoden 1925 opetussuunnitelman sisältäneen lääketieteellisen kasvatustieteellisen näkemykseen sopivaa ohjeistusta, jonka mukaan oppilaiden tuli saada tietoa anatomiastaan ja ohjeita liittyen terveytensä hoitoon. On myös huomattava, että Tähtinen korosti lääketieteellisen moraliteetin vakiintuneen hallitsevaksi vasta 1920-luvun puolivälissä, joten sinänsä ei ole yllättävää, että vuoden 1919 oppikirja on erilailla painottunut.²⁴

Tähtinen kuvaakin tätä kasvatussuuntausten vaihtelevuutta esittäessään, kuinka lääketieteellisen lisäksi 20-luvun alussa ilmestyi myös paljon uskonnollista opaskirjallisuutta. Hänen mukaansa siitä vastasi kuitenkin lähes yksinomaan Suomen Kotikasvatustieteellinen yhdistys, jonka ideaalit korostivat tottelevaisuutta ja nöyryyttä sekä vanhempia että Jumalaa kohtaan. Kuri oli sallittua, mutta rakkaus ja lempeys kannustettua, ja siveyskasvatuksen kannalta vanhempien esimerkki koettiin olennaisena.²⁵

Kristiina Tiihosen mukaan seksuaalisuuden ei itsessään nähty kuuluvan nuoruuteen ja se puettiin heille suunnatussa keskustelussa ”siveellisyyden kaapuun”. Nuorille pyrittiin mainostamaan sukupuolielämän ideaalia, joka nähtiin paitsi aviollisena, myös rakkautena sekä tärkeänä osana henkistä ja ruumiillista terveyttä. Opaskirjojen sukupuolisuuden ideaaliin liittyi myös vahvasti näkemys sukupuolten erilaisuudesta, ja vaikka siveys olikin jokaisen kansalaisen velvollisuus, vieritettiin sekä suurimmat siveysodotukset että vastuut tyttärille ja äideille.²⁶

---

²³ Tähtinen on analysoinut 98 kasvatusteosta, joihin lukeutui mm. vanhemmille suunnattuja oppaita (kirjoittajina mm. Valtion kotitaloustoimikunta, lääkäri Arvo Ylppö ja Mannerheimin lastensuojeluliitto), aikakauslehtiä (mm. Kotiliesi) ja oppikirjoja (esim. emäntäkoulu).

²⁴ Palojärvi & Veikkola 2002, 33–34, 54, 57–58 & 69; Tähtinen 1992, 117–118 & 144–160.

²⁵ Tähtinen 1992, 111–119, 122–131 & 146.

²⁶ Tiihonen 2000, 174–196.

2.2. Suomen Kotikasvatusyhdistys

Suomen Kotikasvatusyhdistys perustettiin vuonna 1907 vastaamaan etenkin pappien ja opettajien keskuudessa kasvaneeseen huoleen kotikasvatuksen tilanteesta sekä kristillisen kasvatuksen vähentymisestä. Vaikka huomio kiinnittyi aluksi maalais- ja syrjäseutuihin, nähtiin ongelmia myös kaupungeissa, sillä teollistumisen koettiin johtaneen tilanteeseen, jossa vanhempien lähtiessä töihin lapset jätettiin heitteille pahojen vaikutusten alaisiksi.²⁷

Vuonna 1912 yhdistyksessä toteutettiin uuden sihteerin Vilho Reiman johdolla uudistuksia, joiden myötä esimerkiksi kasvatuksellisten aikakauslehtien ja kirjallisuuden julkaiseminen täsmennettiin yhdeksi päätoimintamuodoksi ja kodinpäivät²⁸ nousi yhdistyksen merkittävimmäksi osaksi. Uudistusten jälkeen kuulijamäärät²⁹ lähes kymmenkertaistuivat neljässä vuodessa ja uusi menestys siivitti yhdistyksen kustannustoiminnan vilkkaimmilleen 1920-luvun alussa. 1920-lukua voidaankin pitää Suomen Kotikasvatusyhdistyksen kulta-aikana³⁰, vaikka sen toiminnassa alkoikin näkyä hiipumista vuosikymmenen puolivälin jälkeen yhdistykselle tärkeiden vapaaehtoistyöntekijöiden vähitellen väsähtäessä ja sen saaman rahoituksen hiipuesssa. Reima syytti taloudellisista vaikeuksista materialistisuuden lisääntymisestä, mutta on myös oletettavaa, että 1920-luvun lopun yleinen taloudellinen ahdinko ja lääketieteellisen kasvatustalouden kasvu suosio vaikuttivat asiaan.³¹

Esitelmä- ja julkaisutoiminnan noustua yhdistyksen keskeisimmäksi tavaksi levittää sen ideologiaa, keskitti yhdistys Reiman johdolla tätä toimintaa etenkin syrjäkyliin ja varattomiin. Reima koki erityisen tärkeäksi opetusten esimerkillisyyden ja sen, että esitetyt ohjeet olisivat yleispätevien sijaan yksityiskohtaisia, helposti ymmärrettäviä ja sidottuja arkipäiväisiin tilanteisiin. Yhdistyksellä olikin tarkkaan valvotut toimintaideaalit, joilla pyrittiin saavuttamaan kuulijat mahdollisimman tehokkaasti. Yhdistys kiinnitti erityistä huomiota sekä esitelmäijänsä valintaan että näiden toimintaan, sillä se halusi valita riveihinsä mieluiten hiukan varttuneempia ja kokeneempia puhujia, rekrytoiden edustajikseen useimmiten opettajia ja pappeja. Kodinpäivien toimintaa yhdistys taas sääтели muun

---

²⁷ Puro 2007, 11–12.

²⁸ Sekä kodinpäivien nimi että kiertävien puhujien konsepti olivat yleisemmin käytettyjä eivätkä siis yhdistyksen keksimiä. Kotikasvatusyhdistyksen kodinpäivillä yhdistyksen puhuja kiersi muutaman viikon ajan esitelmöiden laajasti yhdessä kunnassa, ja matkojen kustantajana toimivat usein ainakin osittain kunnat itse. Köyhemmille alueille yhdistys lähetti puhujia omakustanteisesti. Käytännön järjestelyistä vastasivat paikalliset opettajat, joiden oletettiin myös majoittavan puhujat. Lopulta esitelmöimässä käytiin lähes kaikissa suomenkielisissä kylissä, joskus myös ruotsinkielisissä ja parhaimmillaan (1921) vakituksia puhujia oli palkattuna 16. (Puro 2007, 21–27; Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme 1990, 15).

²⁹ Yhdistyksen mukaan kuulijoita kerääntyi 1912 36 000 ja 1916 340 000. Puro 2007, 19–27; Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme 1990, 15.

³⁰ Yhdistyksen menestyksen arviointi perustuu julkaisujen myynnin sekä esitelmien ja niiden kuulijoiden määrään (Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme, 1990, 16 & 20–24; Puro 2007, 29–30; Yhdistysten toiminta Suomen kotien hyväksi ja turvaksi 1925, 25).

³¹ Puro 2007, 12–30 & 53–54; Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme 1990, 15–16, 20–25; Tähtinen 117–118.

muassa neuvomalla esitelmöijään pukeutumaan vaatimattomasti sekä tarkistuttamalla kaiken puhujamatkoille lähtevän materiaalin etukäteen. Yhdistyksellä oli siis tietty linja, jota myös sen nimissä julkaistun kirjallisuuden tuli todennäköisesti noudattaa, sillä yhdistyksen yksi keskeinen keino kotikasvatusaatteen levittämiseen oli juuri julkaisujen myyminen kodinpäivillä. Tällä myynnillä se myös rahoitti suurimman osan toiminnastaan. Yhdistys kuitenkin jakoi teoksiaan myös ilmaiseksi köyhemmillä alueilla, jotta varattomatkin saisivat tietoa oikeanlaisesta kasvatuksesta, ja kodinpäivien mainokset toivottivat kaikki halukkaat tervetulleiksi ilman pääsymaksua.³²

Vaikka yhdistys korosti perustamiskokouksessaan puolueettomuuttaan, oli sen työ vahvasti aatteellisesti värittyä ja päätyi ajan mittaan noudattamaan hyvin kristilliskonservatiivista sekä sosialismin vastaista arvopohjaa. Työväenliike koettiin yhdistyksessä uhaksi ja kasvatusta nähtiin keinona istuttaa lapsiin sosialistisesta luokkaveljeydestä yhdistykselle sopivaksi muokattu kodin, uskonnon ja isänmaan ihanne, jonka kautta haluttiin ponnistaa yhtenäiseksi ja vahvaksi kansakunnaksi.³³

2.3. Henkilöt alkuperäislähteiden takana

Eveliina Ala-Kulju (1867–1940) oli suomalainen emäntä, joka kasvoi vahvasti uskonnollisessa körttiläisperheessä, puhuen vakaumuksensa puolesta niin kansanedustajana kuin yhdistyksen puhujanakin. Eduskunnassa hän toimi ensin Suomalaisen Puolueen ja myöhemmin Kansallisen Kokoomuksen jäsenenä edistäen porvarillisia ihanteita, naisten asemaa sekä kotikasvatustyötä. Ala-Kulju sai erityistä huomiota etenkin puhujan taitojensa vuoksi ja vuonna 1912 hän saikin paikan Suomen Kotikasvatusyhdistyksen ensimmäisenä kiertävänä esitelmöijänä, nousten ajan myötä kenties sen tunnetuimmaksi puhujaksi. Merkittävä syy Ala-Kuljun suosioon oli epäilemättä hänen vaatimattoman taustansa mahdollistama kyky samaistua ja vaikuttaa syrjäseuduillakin. Ala-Kulju vaikuttaa olleen suosionsa lisäksi varsin keskeinen ja aktiivinen yhdistyksen jäsen, sillä puhujan pestin lisäksi hän toimi myös muissa tehtävissä, muun muassa punaorpojen lastenkotien johtokunnan³⁴ jäsenenä.³⁵

R. Juholan henkilöllisyys ei ollut löydettävissä yhdistyksen historiikeista tai kansallisbiografian tiedoista, mutta ottaen huomioon, että yhdistys oli hyvin tarkka valitsemistaan puhujista – ja siis

---

³² Puro 2007, 21, 24–26 & 29–30; Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme 1990, 12, 14–15 & 24.

³³ Puro 2007, 14–15.

³⁴ Suomen Kotikasvatusyhdistys toimi sisällissodan jälkeen senaatin punaorpojen auttamiseen myönnettyjen rahojen koordinoijana. Lisäksi yhdistys järjesti maalta sijoituskoteja kaupunkien punaorvoille ja pyrki itsekin perustamaan väliaikaisen orpokodin, jossa lapset kasvatettaisiin isänmaallisten ja kristillisten arvojen mukaan. Hanke ei kuitenkaan saanut tarpeeksi rahoitusta ja keräykset suunnattiin lastenhoitajiksi, talousapulaisiksi ja karjanhoitajiksi haluaville sotaorvoille tytöille (Puro 2007, 38–39).

³⁵ Puro 2007, 25 & 21; Sulamaa.

todennäköisesti myös kirjoittajistaan – ei hänen taustansa luultavasti eronnut kovin paljoa yhdistyksen muista toimijoista, joiden joukosta löytyi muun muassa papistoa, opettajia ja diakoneja.³⁶ Oli hänen koulutus- ja ammattitaustansa kuitenkin mikä vain, ei hänen kirjoituksiaan olisi varmasti julkaistu, ellei niiden olisi koettu sopivan yhdistyksen ideologiaan.

---

³⁶ Kailanpää, Lehtijärvi & Hurme 1990, 15.

3 KOTI, USKONTO JA ISÄNMAA: SIVEYSKASVATUS ARVOJEN PELIKENTTÄNÄ

Tässä luvussa esittelen Suomen Kotikasvatusyhdistyksen siveyskasvatusoppaiden sisältöjä ja niistä tekemääni analyysiä. Yhdistyksen siveyskasvatusoppaissa esiintyi runsaasti erilaisia puhetapoja, vaikuttamispyrkimyksiä ja näkökulmia, jotka hahmottuivat tutkimukseni perusteella noudattamaan yhdistyksen perustana toiminutta koti, uskonto ja isänmaa -arvopohjaa. Olen erottanut nämä arvot temaattisesti neljään alalukuun, jossa ”koti” -arvo jakaantuu selkeyden vuoksi kahteen osioon, jotka käsittelevät erikseen porvarillisia kodin ja sukupuoliroolien ideaaleja. Vaikka siveysoppaiden sisältö erotellaankin neljän teeman alle, olivat yhdistyksen arvot hyvin sidoksissa toisiinsa. Lukujen välillä onkin toisinaan huomattavissa päällekkäisyyksiä, joidenkin näkökulmien asettuessa useamman teeman alle.

3.1. Kaikki alkaa kodista

Vaikka Suomen Kotikasvatusyhdistys halusi nimensä mukaisesti vaikuttaa yleisesti kodeissa tapahtuvaan kasvatukseen ja suhtautui siihen kokonaisuudessaan vakavasti, oli sen mukaan siveyskasvatuksen osa-alueista kaikkein vastuullisin ja tärkein³⁷. Yhdistyksen siveyskäsitteet noudatti 1920-luvulla yleistä näkemystä, jossa siveys nähtiin henkisten ja ruumiillisten ominaisuuksien kokonaisvaltaisena puhtautena.³⁸ Yhdistyksen mukaan tämä puhtaus oli onnellisen elämän perusta ja sen menetyksellä oli tuhoisia vaikutuksia paitsi yksilön, myös hänen jälkeläistensä ja tulevien sukupolvien elämään.³⁹ Yhdistyksen siveyskasvatusoppaat ovatkin helposti liitettävissä sivistyneistön porvarillisia ihanteita ja väestöpoliittisia näkemyksiä ajaneeseen valistusrintamaan, jonka tavoitteena oli luoda kaikki yhteiskuntaluokat kattava ihanne siveellisestä ydinperheestä. Yhdistyksen viestissä tämä tavoite tiivistyi ajatukseen ihanteiden opettamisesta työluokkaiselle epäkristilliselle äidille⁴⁰.

Siinä missä siveys oli yhdistyksen mukaan ehdoton pohja elämälle, oli koti sen mukaan sitä kasvatukselle ja yhteiskunnalliselle järjestykselle. Kodeissa ja ydinperheissä tapahtuvan kasvatuksen merkittävyys tuotiin vanhemmille suunnatussa siveyskasvatusteoksessa *Lapset ja vanhemmat. II, Kolme esitelmää* (Eveliina Ala-Kulju, 1922) esille esittämällä, että ”*Jos lapset ovat laiminlyödyt siihen saakka, kunnes ne alkavat koulunpenkillä itse itselleen ammentaa tietoja, ei koulun työllä ole*

³⁷ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 38–40 & 44.

³⁸ Palojärvi & Veikkola 2002, 56–57; Tiuhonen 2000, 174–179.

³⁹ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 38–40; Juhola 1926, 4.

⁴⁰ Puro 2007, 14–15 & 30–33, 42 & 45; Ritamies 2006, 50; Kertzer & Barbagli 2003, 3–5; Tiuhonen 2000, 173–175.

*perustusta eikä pohjaa.*⁴¹ Vaikka yhdistyksen ideologisena pohjana toiminut kansakoulu-uudistus oli vaikuttanut jo kymmeniä vuosia, teki vuoden 1921 oppivelvollisuuslaki⁴² kodin ensisijaiseen kasvatuserollin vetoamisen vuoden 1922 oppaassa uudelleen ajankohtaiseksi. Vaikka oppivelvollisuus saikin laajaa kannatusta ja oli samalla kansaa sivistävällä asialla kuin yhdistys⁴³, on yhdistyksen kansakoulu-uudistukseen liittyneiden huolien vuoksi oletettavaa, että se koki epäluuloa myös uutta lakia kohtaan.

Porvarillisen perhemallin kasvatuksellista arvoa perusteltiin esittämällä siitä luopuminen syynä lasten ja yhteiskunnan siveellisen moraalien häpeälliselle tasolle. Yhdistyksen mukaan Jumalan pelko ja perheiden sisäinen kunnioitus oli jätetty taakse ja lapsen arvo oli unohdettu.⁴⁴ Lisäksi vanhempien välinpitämättömyys, tietämättömyys ja ”väärä häveliäisyys” olivat johtaneet tilanteeseen, jossa lapset lähetettiin ilman sopivaa siveystietoutta maailmalle, missä he pilasivat elämänsä, koska he eivät olleet osanneet varautua sen vaaroilta.⁴⁵ Vanhempiin kohdistettiin paljon syyllistävästä retoriikkaa ja puhetta, ja siveyskasvatuksen huonoa tilannetta havainnollistettiin Eveliina Ala-Kuljun kokemuksilla, joita hänelle oli kertynyt puhujamatkoilla. Kertomukset kuvasivat usein nuorten elämän tuhonnetta epäsiiveellisiä tekoja, esimerkiksi ”itsesaastutusta” eli masturbaatiota, joihin kodin toimet tai useimmiten niiden puute, olivat suoraan johtaneet.⁴⁶ Tällaisen puheen rinnalla teos esitti näkemyksen, jonka mukaan lapsen ”itsesäilytyksen vaisto” suojeli häntä, ja jos lasta oli neuvottu oikein, hän tiesi miten menetellä.⁴⁷ Lapsien keskuudessa esiintyvä epäsiiveellisyys johtui siis epäilemättä vanhemmista, jotka olivat epäonnistuneella kasvatuksella johtaneet lapsensa paheeseen. Tämän vuoksi kotien kasvatustavoihin tuli suhtautua vakavammin ja perheydintä vahvistaa.

Vanhempien siveyskasvatustavoihin korostettiin myös vetoamalla lasten iän luomaan paineeseen, sillä oppaan mukaan nuoruudella oli erityinen merkitys yksilön siveyden kannalta⁴⁸. Nuori ihminen esitettiin viattoman lisäksi helposti särkyvänä ja muovautuvana objektina, jonka itsenäinen toimijuus ja ymmärrys olivat vasta kehittymässä, ja tämän vuoksi nuoret olivat alttiita sekä hyvälle, mutta erityisesti huonoille vaikutteille.⁴⁹ Vaikka seksuaalisuuden muistutettiin olevan pyhä asia, leimasivat sitä nuorista puhuttaessa kaikkialla vaarallisuuden vaarat; lapsi saattoi joutua epäsiiveelliselle polulle niin

---

⁴¹ Ala-Kulju, 8.

⁴² Oppivelvollisuuslaki velvoitti kaikki 7–13-vuotiaat osallistumaan kansakouluopetukseen. (Heikkinen et al. 2011, 95).

⁴³ Heikkinen et al. 2011, 95–105.

⁴⁴ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 5–6 & 44.

⁴⁵ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 40–46.

⁴⁶ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 42–43 & 54–55.

⁴⁷ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 48 & 55.

⁴⁸ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 8–9.

⁴⁹ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 41–43 & 48–53.

hankaavien vaatteiden, ikätovereidensa kuin kertomakirjallisuudenkin seurauksesta.⁵⁰ Vanhempia neuvottiin valvomaan lapsiaan tarkkaavaisesti, sillä lasta ei voinut jättää omilleen tai muu ”ihmispetoja” kuhiseva nyky maailma turmelisi hänet⁵¹. Vastakohtana ulkomaailman vaaroille, joiden ”suuruutta ei käsitetä”⁵² koti kuvastuikin yhdistyksen oppaassa lasten ainoana varmana turvapaikkana ja ydinperhe heidän siveellisyytensä kannalta korvaamattomana.

Koti esiintyi siveellisenä turvapaikkana myös nuorten teoksessa *Siveyden voima: Muutamia neuvon sanoja elämänsä onnea etsiville nuorille* (R. Juhola, 1926), mutta tema ei ollut yhtä hallitseva heille puhuttaessa. Tämän voi nähdä kertovan siitä, että kodin siveys koettiin vanhempien vastuuksi, eikä nuorten siveellistä toimijuutta ja velvollisuutta liitetty perhepiiriin. Vastuun sijaan nuorten siveysoppaassa kotiin yhdistettiin ennen kaikkea siveellisellä puhtaudeella perheille tuotettu ilo ja koti nousikin teoksessa yhdeksi elämän areenaksi, jossa nuorten tuli valjastaa hyvät ominaisuutensa käyttöön.⁵³

Ulkomaailmaan ja kodin uhka-turva-asetelma tuli kuitenkin esille esimerkiksi, kun yhdistys neuvoi nuoria kääntymään kysymystensä kanssa vanhempiensa, ei huonon kirjallisuuden tai ystäviensä puoleen, sillä ”*He eivät ainakaan tietoisesti tahdo turmella lastensa mielikuvitusta*”⁵⁴. Vanhemmat kuvattiin luotettavana sekä rakastavana tahona, joka halusi pyyteettömästi puolustaa lapsiaan. Tämä näkemys tuli esille myös vanhempien oppaassa, jossa korostettiin, että lapsiin tuli luoda avoin suhde ja äidin kuului tuntua ystävältä, jonka puoleen voi aina kääntyä.⁵⁵ Nuorten ikätoverit esitettiin siis molemmissa siveysoppaissa lähinnä huonona vaikutuksena eikä heidän asemaansa esimerkiksi vertaistukena tunnustettu.⁵⁶ Yhdistyksen oppaassa esiintyvä perhesuhteiden korostaminen sekä kotiin liitetyt positiiviset tunteet olivatkin todennäköisesti pyrkimys keskittää ihmisten toimia kotiin, vahvistaa lasten halua viettää aikaa katujen sijaan kotona sekä vaikuttaa yhteiskunnassa laajemminkin yleistyneen perhekeskeisyyden puolesta.⁵⁷

3.2. Ei ihmisiksi vaan naisiksi ja miehiksi

Yhdistyksen porvarilliset ideaalit näkyivät myös niihin liittyvien sukupuoliroolien normalisoimisena. Etenkin vanhempien teoksessa esiintyi paljon puhetta, joka asetti kasvatuksen päävastuun joko suorasti tai epäsuorasti äidille korostaen nimenomaan hänen merkitystään kotona. Esimerkiksi

---

⁵⁰ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 46, 52 & 55.

⁵¹ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 44.

⁵² Ala-Kulju 1922, 40.

⁵³ Katso esim. Juhola 1926, 33.

⁵⁴ Juhola 1926, 9.

⁵⁵ Ala-Kulju 1922, 47–48.

⁵⁶ Katso esim. Juhola 1926, 30 & 54; Ala-Kulju 1922, 44, 52 & 56.

⁵⁷ Puro 2007, 45.

teoksen vetoamus ”*Luulisi nyt, että ainakin äidit tekevät voitavansa varjellakseen lapsensa tämän saastan vahingolliselta vaikutukselta*”⁵⁸ kuvaa hyvin yhdistyksen näkemystä paitsi äidin luontaisesta kasvatuksellisesta pääroolista, myös siitä, että hänen oletettiin itsekkin ymmärtävän velvollisuutensa.

Teoksessa myös kuvattiin selkeästi useammin äidin ja lasten välisiä kasvatustilanteita, isyyden ja isien loistaessa usein poissaolollaan.⁵⁹ Yhdistys esitti kuitenkin myös 1920-luvulle ominaisia, sukupuolten toisiaan täydentävään rooliin pohjautuvia näkemyksiä sen toivoessa, että isät neuvoisivat äitien ”*anteeksiantamattoman*” epätietoisuuden vuoksi poikiaan ja esittäessään, että parhaimmassa tapauksessa vanhemmat kasvattaisivat lapsensa yhdessä siveellisiksi.⁶⁰ Äidin kyseenalaistamattomaan rooliin kuitenkin palattiin toteamalla, että mikäli isä jättäytyisi pois tästä kasvatustehtävästä, olisi äidin ”*kaksinkertaisella valppaudella koettava korvata se vahinko, mikä tästä yhteistyön puutteesta uhkaa koitua lasten elämälle*”.⁶¹ Yhdistys siis häivytti teoksessaan isyyden yksilöllisen merkityksen ja vastuun, tulkiten miehen poissaolon ”yhteistyön” ei ”isyyden” puutteeksi, ja sitoen äidin niihinkin kasvatustapahtumiin, jotka olivat isän toimista riippuvaisia. Selvimmin äitien korostunut syyttely nousi esille tarinassa, jossa nuori poika valitti hänen elämänsä tuhoutuneen masturbaation vuoksi, koska hänen äitinsä ei ollut kertonut hänelle sen vaaroista⁶². Tarina ei kertonut, oliko pojan isä perheen elämässä mukana, mutta yksittäisenä ja taustattomana esimerkkinä se asetti lapsen valitettavana nähdyin tilanteen suoraan äidin syyksi, vaikka kyseessä olikin yhdistyksen kuvaamassa kasvatustapahtumissa isälle tarkoitettu pojan siveyskasvatus.

Vanhempien teosta analysoitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että teokset on muokattu Ala-Kuljun esitelmätilaisuuksista ja niiden naispainotus voi johtua tilaisuuksien yleisöjakaumasta. Toisaalta oppaisiin on hyvinkin voitu tehdä jälkieditointeja, ja koska opas on suunnattu äitien sijaan vanhemmille, olisi uskottavaa, että siihen olisi jälkikäteen lisätty myös isiä koskevia ohjeita ja osuuksia, mikäli ne olisi katsottu tarpeellisiksi. Tämän lisäksi teoksessa esiintyy Ala-Kuljun osalta runsaasti hänen omaan äitiyteensä pohjautuvaa retoriikkaa, esimerkiksi ”meidän äitien” -tyylisiä ilmauksia⁶³, joilla pyritään selvästi vetoamaan nimenomaan yhteiseen äitiyden, ei vanhemmuuden, kokemukseen. Tämäkin oltaisiin luultavasti voitu muuttaa molempia vanhempia koskevaksi puheeksi, jos yhdistys olisi kokenut sen tarpeelliseksi.

---

⁵⁸ Ala-Kulju 1922, 40.

⁵⁹ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 40, 42, 45–47, 50–51, 54–55 & 59.

⁶⁰ Ala-Kulju 1922, 48–49.

⁶¹ Ala-Kulju 1922, 49.

⁶² Katso Ala-Kulju 1922, 54–55.

⁶³ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 10, 41 & 57.

Äitiyden normalisoinnin lisäksi Ala-Kuljun äitiysretoriikalla myös luotiin äitiyden ideaalia. Ala-Kuljun vedotessa esimerkiksi haluun toimia lasten kannalta oikealla tavalla⁶⁴, hänen voi nähdä vahvistaneen yhdistyksen äitiyteen liittyntä omistautumista. Ala-Kulju loi hyväksytyä ja oletettua äitiyttä myös puhutellessaan yleisöään, sillä esimerkiksi väärin toimineista äideistä kertoessaan hän tarkensi uskovansa ”*ettei teidän keskuudessanne ole sellaisia [äitejä]*”⁶⁵. Näin hän samalla kehui paikalla olevia, loi eroa hyväksyttävän ja vääränlaisen äitiyden välille, sekä loi kuvaa ihmisten oletetusta ymmärryksestä, jolla heitä myös veloitettiin käyttäytymään tietyllä tavalla, jos he eivät vielä toimineet oletuksen mukaan.

Kuten vanhempien teoksessa, myös nuorten oppaassa isyys ilmeni sen näkymättömyyden kautta, sillä esimerkiksi kehotettaessa osoittamaan toiselle sukupuolelle kunnioitusta vedottiin ajattelemaan sitä, miten nuoret tahtoisivat omia sisaruksiaan ja äitiään kohdeltavan⁶⁶. Isän mainitsemattomuuden voi tulkita kertovan paitsi hänen kodista irrallisemmasta roolistaan, myös siitä, että isän kunnioitus koettiin automaationa. Miehen arvo määrittyi hänen kodin ulkopuolisen työnsä kautta ja toisaalta, kotona hänet nähtiin edelleen patriarkaalisena ideaalin mukaisesti perheen päänä, jonka ei tarvinnut ansaita kunnioitustaan. Hänen tehtävänsä oli vain jakaa sitä.⁶⁷

Sukupuoliroolien normalisoiminen näkyi molemmissa siveysteoksissa myös käsityksensä tyttöjen ja poikien eroavista siveellisistä ominaisuuksista. Kristiina Tiihosenkin tunnistama oletus naisten luontaisesta siveellisestä ylemmyydestä sekä sen johtaminen heidän epäsideellisen käytöksensä herkempään tuomitsemiseen⁶⁸ näkyi myös yhdistyksen materiaalissa. Poikien asiattomuus selitettiin sillä, että tytöt olivat toimineet tilanteissa ”pelin” käynnistäjinä⁶⁹, ja vaikka heidän epäsideellistä käytöstään moitittiin, nähtiin se usein nuoruuteen kuuluvana suku- ja miellyttämismotivoin sekä ”*nulikkaiän*”⁷⁰ aikaansaamana vaiheena. Tyttöjen lisäksi syntipukeiksi joutuivat kuitenkin myös äidit, jotka olivat epäonnistuneella kasvatuksella johtaneet poikansa toimimaan väärin ja aiheuttaneet tilanteen, jossa nämä olivat auttamattomasti viettiensä ja huonon kasvatuksen vietävänä⁷¹.

Huonolla kasvatuksella yhdistys viittasi siihen, kuinka poikien opetettiin saavan osakseen kunnioitusta moraalittomasta käytöksestä huolimatta samalla, kun tyttöjen itsekunnioitus lillui pohjamudissa. Yhdistys julisti: ”*kasvatamme lapsistamme tyttöjä ja poikia, emme kasvata heistä*

---

⁶⁴ Katso Ala-Kulju 1922, 42.

⁶⁵ Ala-Kulju 1922, 40.

⁶⁶ Juhola 1926, 33.

⁶⁷ Helén 1997, 104–115.

⁶⁸ Tiihonen 2000, 180–183.

⁶⁹ Ala-Kulju 1922, 58.

⁷⁰ Juhola 1926, 7.

⁷¹ Ala-Kulju 1922, 59.

*ihmisiä*⁷². Tilannetta tuli tasata luopumalla tyttöjä vähättelevästä ja automaattista miehuutta mainostavasta puheesta sekä kannustamalla tyttöjä vaatimaan pojilta heidän siveelliselle arvolleen sopivaa käytöstä. Nuortenkin teoksessa tyttöjä kannustettiin tunnistamaan naiseuteen liittyvä voimansa ja vaatimaan muilta kunnioitusta sitä kohtaan.⁷³ Yhdistyksen vastaus ongelmakäyttäytymistä luoneen kasvatuksen korjaamiseksi oli kuitenkin vain yksi tapa sukupuolittuneen ajatusmallin vahvistamiseksi, sillä tässäkin tapauksessa vastuu tilanteiden korjaamiseksi vieritettiin naisten harteille: tyttöjen tuli toimia moraalisisina vartijoina ja kotien – eli yhdistyksen kontekstissa äitien – muuttaa haitallisia puhetapojaan⁷⁴. Näin yhdistys nimitti siveyden jalosti yhteiseksi velvollisuudeksi, mutta todellisuudessa sitoi itsekkin naiset siveyteen miehiä tiukemmin, haluten lapsista selkeästi ”*naisia*” ja ”*miehiä*” yhtäläisten ihmisten sijaan.

Vanhempien oppaassa sukupuolirooleja luotiin ja luonnollistettiin myös liittämällä naisten vaikutusvalta ja arvo heidän sukupuoleensa. Aihe tuli esille etenkin naisten toimintaympäristön vahvana rajaamisena kotiin ja siihen liittyvänä vaihtoehdottomuutena, mikä näkyi esimerkiksi puhuttaessa naisten ja miesten välille muodostuneesta hierarkiasta. Teos moitti naisia siitä, että heidän vähentynyt omanarvontuntonsa oli johtanut tilanteeseen, jossa naiset olivat omasta syystä joutuneet kotona miestä alempaan asemaan; naiset eivät olleet vaatineet kunnioitusta arvolleen, joten miesten ei voitu kuvitella sitä antavankaan. Yhdistys neuvoikin naisia toimimaan arvonsa mukaisesti ja sivistämään itseään miehiensä kodin ulkopuolelta tuoman tiedon avulla. Mikäli miehet eivät kuitenkaan välittäneet naisten tarvitsemää tietoa ja ”kohottaneet” heitä, ei naisia neuvottu vetoamaan heihin muttei myöskään hakemaan tietoa itsenäisesti kodin ulkopuolelta. Tilanteeseen ei esitetty muuta lohdutusta ja ratkaisua, kuin että ”*jos on halua, niin kyllä silloin saadaan tilaisuuttakin itseämme kehittääksemme*”⁷⁵. Yhdistys lisäsi naisten vastuuta ja olematonta vallan tuntua tilanteissa esittämällä, että naiset olivat itseasiassa useimmiten itse syynä perheidensä sivistysvajeeseen, sillä keskittymällä turhanpäiväisyyksiin he kadottivat miehistäänkin innon merkittävien aiheiden ajattelemiseen. Naisten tulikin vaihtaa keskinäiset juorunsa koteja kehittäviin keskusteluihin ja huomata ongelmien ratkaisun löytyvän heidän toimiensa korjaamisesta; naisilla oli kyllä kodin sisällä kaikki tarvitsemansa valmiudet, he eivät vain hyödyntäneet niitä tarpeeksi hyvin ja täyttäneet rooliaan.⁷⁶

---

⁷² Ala-Kulju 1922, 58.

⁷³ Katso esim. Juhola 1926, 15.

⁷⁴ Katso esim. Juhola 1926, 14–16; Ala-Kulju 1922, 57–63.

⁷⁵ Ala-Kulju 1922, 61.

⁷⁶ Ala-Kulju 1922, 59–61.

3.3. Pelastettavia syntisiä ja viettiensä valtiaita

Vanhempien oppaassa uskontoon ja kristilliseen moraaliiin vetoaminen toimi olennaisena osana läpi teoksen esiintyvää syyllistävästä puhetta, jonka pyrkimyksenä oli palauttaa koteihin perinteiset arvot. Uskonto liitettiin tähän viestiin muistuttamalla vanhempia ihmisen asemasta Jumalan luomistyön jatkajana sekä esittämällä perheiden epäonnistuneen tämän velvollisuuden täyttämässä.⁷⁷ Vanhempien oppaassa puhuttiin Jumalan uhkauksesta langettaa yksilön epäsiiveellisydestä koitua rangaistus hänen jälkipolvilleen ja yhdistyksen viestissä välittyikin asetelma, jossa vanhemmat asetettiin katuvina syntisinä oikeutta jakavan Jumalan eteen.⁷⁸ Kristinuskoa käytettiin teoksessa monesti kuin ylimpänä tuomarina ja ”kirjojen kirjaa”⁷⁹ viimeisenä sanana, johon vetoaminen toimi kiistämättömänä argumenttina.

Syntisen kristityn identiteettiä vahvistettiin tulevaisuuteen liitetyillä uhkakuvilla, jotka liittyivät niin yksilön kohtaloon kuin ihmiskunnan lopunaikoihinkin. Yhdistys viestitti, että mikäli vanhemmat jatkaisivat kulkemallaan epäsiiveellisellä polulla ja unohtaisivat Jumalan heille antaman vastuun, koituisi se heidän lastensa kohtaloksi.⁸⁰ Vaikka Kristiina Tiihonen siis esittikin tuomiopäivänpuheen olleen vähäistä nuorten siiveyskasvatusteoksista⁸¹, oli se vanhempien siiveysoppaassa merkittävä vetoamiskeino. Tätä oppaiden teemallista eroa voidaan selittää niin ajankohtaan kuin sukupolvieroihinkin liittyvillä syillä.

Vanhempien siiveysteoksen ilmestyttyä 1922 Suomen itsenäistymisestä ja sisällissodasta oli kulunut vasta muutama vuosi ja tapahtumat siis vaikuttivat paitsi yhteiskunnassa, myös ihmisten mielissä tuorempina kuin 1920-luvun puolivälissä nuorten oppaan ilmestymisen aikaan. Juhani Tähtisen mukaan yhteiskunnalliset mullistukset saivat 1920-luvun alussa aikaan kirkon roolin yhteiskunnallisen vahvistumisen, joka vaikutti myös osaltaan Suomen Kotikasvatusyhdistyksen julkaisutoimintaan, lisäten sen aktiivisuutta.⁸² Yhdistys siis paitsi näki sopivan hetken ideologiansa levittämiseen, myös koki siihen todennäköisesti yhä suurempaa tarvetta, sillä Tiihonen esitti erityisesti 1920-luvun kristillisten siiveyskasvatusoppaiden olleen laajasti huolestuneita kulttuurin uusista tuulista, ja julkaisujen suuren määrän toimineen pelkoon liittyneenä paniikkireaktiona.⁸³ Tämä näkemys esiintyi myös yhdistyksen kasvatusoppaissa, joissa haitallinen modernius tuotiin esille esimerkiksi sijoittamalla huonosti päättyneet kertomukset kaupunkiin ja kertomalla nuorten

---

⁷⁷ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 44 & 60.

⁷⁸ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 44–45.

⁷⁹ Ala-Kulju 1922, 38.

⁸⁰ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 39, 43–45 & 63.

⁸¹ Tiihonen 2000, 199–200.

⁸² Tähtinen 1992, 112–119 & 146.

⁸³ Tiihonen 2000, 185–191.

nykyajan vaarallisesta ”vapaasta seurustelusta”, joka syöksi nuoret turmioon.⁸⁴ Asetelma liitettiin myös uskontoon, jonka perinteisen aseman katoaminen kodeista nähtiin selittävänä tekijänä yhteiskunnan siveelliselle rappeutumiselle.⁸⁵ Epäkristilliseen kasvatukseen ja laajempiin ongelmiin vahvasti liitetty syy–seuraussuhde saatettiin kokea 1920-luvun alussa hyväksi vaikutuskeinoksi myös sen vuoksi, että se esitti epäkohdille selvän syyn ja sitä kautta myös ratkaisun: perheiden epäkristillinen kasvatusta oli väistämättä johtanut synneistä rankaisemiseen ja yhdistys esitti kristinuskon olevan ihmisten epävakaina aikana kaipaama turva ja pelastus.

Nuorten oppaan ilmestymisen aikaan 1926 suomalainen yhteiskunta oli päässyt rakentumaan jo lähes kymmenen vuotta pyrkien luomaan yhtenäistä ja vahvaa kansakuntaa. Vaikeista ajoista muistuttamista ja ongelmiin vetoamista ei todennäköisesti koettu tehokkaimpana tapana vedota tulevaisuuden toivona nähtyyn nuoreen sukupolveen⁸⁶ ja Kotikasvatusyhdistyksen nuorille suunnatussa siveysoppaassa uskonnollinen puhe riisuttiinkin sen tummanpuhuvasta kaavusta. Nyt kristilliseen viestiin liitettiin positiivisia ja voimaannuttavia merkityksiä ja se perustettiin ennen kaikkea näkemykseen ihmisen erityisyydestä sekä Jumalan hänelle antamasta voimasta ja vastuusta suvunjatkamisen suhteen. Yhdistyksen mukaan jokaisen elämälle oli annettu syntymässä merkitys ja Jumala luotti ihmisen täyttävän potentiaalinsa sekä nousevan hengellisten kykyjensä ja sukuviettä säätelevien tahdonvoimiensa avulla muun elollisen luonnon yläpuolelle.⁸⁷

Ihmiselle uskottujen erityisten voimien lisäksi nuorille esitettiin oppaassa kuitenkin myös himojensa kanssa taistelleita pyhimyksiä, jotka toimivat osoituksena ihmisen heikkoudesta, jonka vain kristinuskon saattoi tehdä vahvaksi. Nuorille kristinuskon esitettiin syntisen pelastuksen sijaan ennen kaikkea tienä ja työkaluna, jonka avulla he pystyisivät kohottamaan itsensä jaloimpaan muotoonsa ja todelliseen onnellisuuteen, joita ei voinut saavuttaa epäsiveellisen nautinnon keinoin.⁸⁸

Vaikka uskonto toimi nuorten oppaassa vahvana vetoamiskeinona, esiintyi se kuitenkin heille puhuttaessa pienemmässä roolissa verrattuna vanhempien teokseen. Tämä johtui todennäköisesti yhdistyksen vanhempienkin oppaassa esittämästä näkemyksestä, jonka mukaan nuorille ei tullut tyrkyttää uskontoa tai he voisivat kääntyä sen luota pois.⁸⁹ Yhdistys siis esitti selkeästi tunnistavansa nuorten mielenmaailman ja heidän vanhemmista eroavat kiinnostuksenkohteensa sekä tarpeen viestin erilaiselle muotoilulle yleisöstä riippuen. Näkemys osoittaa yhdistyksen myös oletaneen vanhempien

---

⁸⁴ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 40 & 42–43.

⁸⁵ Ala-Kulju 1922, 43–44.

⁸⁶ Tiihonen 2000, 169–171.

⁸⁷ Katso esim. Juhola 1926, 5–6 & 10–11.

⁸⁸ Katso esim. Juhola 1926, 4–5, 9, 16–19, 23–25 & 34–35.

⁸⁹ Ala-Kulju 1922, 18–20.

olleen vastaanottavaisia kristilliselle sanomalle, minkä vuoksi sen vahvempi ja kyseenalaistamattomampi esiintyminen heidän kasvatustaustaan on ymmärrettävää.

Nuorten teoksessa suoraan uskonnollisten viittausten ja vetoomusten tilaa täydensivät muut yhdistyksen arvoihin sopivat tahot ja teokset. Oppaassa esitettiin muun muassa valistusfilosofi Voltairen ja filosofi-tieteilijä Stuart Millin näkemyksiä ja nuoriin pyrittiin vaikuttamaan myös tarinallisten tehokeinojen avulla.⁹⁰ Tällaista moniäänisyyttä esiintyi myös vanhempien teoksessa, mutta pienemmässä mittakaavassa ja satumaiset opetukset korvattiin heidän oppaassaan oikeaan elämään pohjautuvilla esimerkeillä.⁹¹ Yhdistyksen valinta sisällyttää nuorten teokseen monipuolisia vaikutteita ja epäsuoraa kristillisyyttä pohjautui todennäköisesti yhdistyksen ajatukseen nuorten vasta kehittyvästä uskonnollisuudesta sekä pelkoon sopimattoman kirjallisuuden lisääntymisestä nuorison keskuudessa. Yhdistyksen hyväksymien kirjailijoiden ja runoilijoiden siteeraaminen saattoi siis hyvinkin olla keino ikään kuin mainostaa heitä ja houkutella nuorisoa sopivan kirjallisuuden pariin.

Yhteiskunnallisen tilanteen ohella yhdistyksen oppaiden uskonnolliseen sisältöön vaikutti todennäköisesti myös sen käymä ideologinen taistelu, sillä lääketieteellinen näkemys oli alkanut nousta suomalaisella kasvatustaloudella yhdistyksen edustaman uskonnollisen näkemyksen rinnalle ja ohi 1920-luvun alussa⁹². On siis todennäköistä, että yhdistys koki itsenäistyneen valtion alkumetreillä korostunutta tarvetta ja painetta sitoa ihmisiä vahvasti kristillisiin perinteisiin ja muistuttaa ihmisiä heidän velvolluuksistaan. Lääketiede jäikin yhdistyksen vanhemmille suuntaamassa oppaassa hyvin pieneen rooliin, ja vaikka tämä johtui todennäköisesti osaksi yhdistyksen pyrkimyksestä välttää tieteellistä sisältöä, koska se ajatteli yleisön vieroksuvan sitä,⁹³ kielii oppaiden tapa esittää lääketiede hengellisyyden rinnalla rajoittuneena myös selvistä ideologisista eroista. Yhdistyksen hienovarainen tapa esittää uskonto lääketiedettä vahvempana voimana näkyi esimerkiksi, kun nuoren miehen kerrottiin menettäneen hyvinvointinsa ja joutuneen mielisairaalaan, koska hän ei ollut pystynyt lopettamaan itsesaastutusta lääkärin kehotuksesta huolimatta. Hetken päästä yhdistys kuitenkin esitti, että ”*Epätoivoon ei tule vaipua sellaiseenkaan, jossa tämä pahe on saanut jalansijaa, sillä Jumalan voimakas armo on antava hänelle kykyä vapautumaan pahasta.*”⁹⁴ Lääketiede oli siis aseeton epäsiiveellisten voimien edessä ja uskon avulla luotu siiveellinen mieli kuvattiin ainoana keinona pelastukseen.

---

⁹⁰ Katso esim. Juhola 1926 5, 14–15, 17–18, 25, 27 & 29.

⁹¹ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 12, 20, 34, 42–43, 50–51 & 54–56.

⁹² Tähtinen 1992, 131–138, 144–152 & 164.

⁹³ Puro 2007, 27 & 29.

⁹⁴ Ala-Kulju 1922, 54–55.

Vuosikymmenen puoliväliin tultaessa lääketieteellinen kasvatusteoriatieteellinen oli kuitenkin virallisesti varmistanut hallitsevan asemansa.⁹⁵ Vuonna 1926 julkaistussa nuorten siveyskasvatusoppaassa lääketieteeseen liittyvä keskustelu oli sävyiltään hyväksyvämpää ja sen viestissä oli luonnontieteellisiä vaikutteita, joilla selitettiin ihmisen viettien kehitystä. Myönnytykset olivat kuitenkin hyvin valikoituja ja yhdistys asennoitui näkökulmassaan jopa ristiriitaisesti oikeuttaen ja perustellen omia näkemyksiään sekä kannattamalla että vastustamalla sukuviettiin liittyneitä luonnontieteellisiä teorioita. Yhdistys siis ikään kuin noukki omaan viestiinsä sopivat rusinat lääketieteen tietopullasta ja tallasi jäljelle jääneen osan päälle.

Tästä hyvä esimerkki on se, kuinka yhdistys ensin selitti himojen olevan sekä henkinen että kaikkialla luonnossa nähtävä biologinen ilmiö ja viettien alhaisuudesta huolimatta ihmisen lisääntymisen kannalta olennainen asia. Pian yhdistys kuitenkin kiisti näkemyksen, jonka mukaan ihminen olisi osa luonnon kiertokulkua pöyristellen, kuinka ”*eräät niin sanotut tieteellisen käsitystavan edustajat ovat tahtoneet rinnastaa ihmisen eläimen kanssa. He eivät ole sukuvietissä nähneet muuta kuin sokean luonnonlain, jonka tehtävänä on vain koneellinen suvunjatkaaminen.*”. Tämän jälkeen yhdistys lohdutti lukijoita toteamalla näkemyksen vääräksi, vetoamalla ihmisen sukuviettiä hallitseviin henkisiin voimiin ja siihen, ettei ihminen ollut esimerkiksi ”*riippuvainen erikoisista kiima-ajoista*”.⁹⁶ Vaikka yhdistys oli siis juuri vedonnut ihmisessä vaikuttaviin luonnonvoimiin, se loikin nyt puheessaan tieteellistä maailmaa väheksyvän sävyn, joka kysyi nuorilta, miksi nämä haluaisivat alentua eläinten tasolle ja kannattaa näkökulmaa, joka kiisti heidän suuret voimansa ja asemansa luonnon hallitsijoina.

Nuorten oppaan hiukan tieteellisempi asenne saattoi johtua kasvatustieteen moraliteettimuutoksen lisäksi siitä, että yhdistys koki tarvetta esittää nykyaikaisille nuorille olevansa ajan hermolla ja perustella näkemyksiään laajemmin myös muiden tahojen avulla. Toki on myös mahdollista, että yhdistyksen omat näkemykset muuttuivat ajan kuluessa ja se alkoi 1920-luvun aikana omaksua vaikutusvaltaansa kasvattavan lääketieteellisen moraliteetin näkemyksiä. Esittiväthän Palojärven ja Veikkolan sekä Tähtisen tutkimukset vuosikymmenen alussa näkemyksissä esiintynyttä vaihtelevuutta.⁹⁷ Tätä tulkintaa vastustavat kuitenkin yhdistyksen vuosikymmenen lopussa esittämät valitukset⁹⁸, sekä sen 1925 kirjoittama selvitys, jossa se kertoo panevansa ”*pääpainon henkiselle ja siveelliselle kasvatukselle, koska maassa on muita yhdistyksiä, jotka huolehtivat fyysisestä*

---

⁹⁵ Tähtinen 1992, 117–118.

⁹⁶ Katso Juhola 1926, 6 & 10–12.

⁹⁷ Palojärvi ja Veikkola 2002 57–58, Tähtinen 111–122, 131 & 144–152.

⁹⁸ Valitukset kohdistuivat yleisön kyllästyneeseen asenteeseen ja kadonneeseen toimintatahtoon. (Puro 2007, 53–54).

kasvatuksesta”.⁹⁹ Nämä seikat luovat kuvan edelleen uskonnollisiin arvoihin nojanneesta yhdistyksestä, joka ei ollut halukas välittämään hallitsevan kasvatustalouden ideologiaa.

3.4. Siveellinen kansa on kukoistava kansa

Isänmaallisuus oli kuulunut Suomen Kotikasvatusyhdistyksen ydinarvoihin sen perustamisesta lähtien¹⁰⁰ ja myös sen siveyskasvatusoppaat sisälsivät paljon kansakunnan hyvinvointiin ja tulevaisuuteen keskittyvää puhetta. Yhdistyksen siveyskasvatusoppaissa esitettiin paljon ajalle tyypillisiä kansanterveydellis-väestöpoliittisia näkemyksiä, jotka esiintyivät molemmissa teoksissa muun muassa perinnöllisyysopin muodossa. Sekä henkisten että ruumiillisten ominaisuuksien puhtaudesta huolehtiminen nousivat kansallisiksi velvollisuuksiksi ja ihmisille korostettiin heidän omaa vastuutaan kansaansa kohtaan. Jokaisella oli mahdollisuus joko parantaa tai heikentää sen perimää, eikä ollut epäilystäkään siitä, etteikö vanhemman epäsiiveys kostautuisi hänen lapsissaan.¹⁰¹

Vaikka perinnöllisyyden teema olikin näkyvässä roolissa molemmissa oppaissa, oli vanhempien ja nuorten teoksissa eroja sen suhteen, miten heihin pyrittiin vetoamaan siveellisten kansalaisten luomiseksi. Vanhempien oppaassa kansallismieliseen sisältöön liittyi heidän velvoitustansa ja nuhtelua yhdistelevä sävy, jossa nojattiin vahvasti perheen ja valtion hyvinvoinnin yhteyteen sekä painotettiin etenkin äitien antaman siveysmallin vaikuttavan koko kansakuntaan. Kansallisen vastuun yhdistäminen kasvatukseen ja äitiyteen tuli esille esimerkiksi puhuttaessa naisten vähentyneestä omanarvontunnosta; naisia ei paheksuttu varsinaisesti itse piirteen tai heidän tulevaisuutensa vuoksi, vaan koska ”siitä kärsii koko yhteiskunta ja tuleva sukupolvi, sillä nainen kodin hengen luojana painaa oman olemuksensa leiman kotiin.”¹⁰² Äitien heikko moraalit nostettiin siis ennen kaikkea yhteiskunnalliseksi uhkaksi, ja heidän kansallista merkitystään korostamalla yhdistys myös vahvisti porvarillisen perheideaalin toteutumista. Jos lapsen ja miehen kohtalo ei ollut vielä saanut naista omistautumaan kotinsa siveellisyyden varjelemiselle, oli kansan tulevaisuus kenties tarpeeksi suuri panos.

Nuorten siveysteoksessa vedottiin yhteisöllisen velvollisuuden sijaan enemmän heidän yksilölliseen tehtäväänsä ja arvoonsa. Teos kuvasi elämän taisteluksi, jossa vain voimakkaat pärjäisivät, ja totesi siveyden olevan edellytys onnellisen tulevaisuuden saavuttamiseksi. Nuorta kannustettiin pitämään huolta mielensä puhtaudesta ja ruumiinsa terveydestä nimenomaan hänen itsensä vuoksi, sillä jos jompikumpi joutuisi epäsiiveellisyyden ja huonojen tottumusten valtaan, mädättäisi se pian

---

⁹⁹ Puro 2007, 53–54; Yhdistysten toiminta Suomen kotien hyväksi ja turvaksi 1925, 22.

¹⁰⁰ Puro 2007, 11–16.

¹⁰¹ Katso esim. Juhola 1926, 5–6; Ala-Kulju 1922, 7–8, 39–40 & 56.

¹⁰² Ala-Kulju 1922, 59.

koko hyvinvoinnin ja samalla ihmisen mahdollisuuden onneen.¹⁰³ Henkilökohtaisten hyötyjen lisäksi siveys yhdistettiin kuitenkin myös nuorille suotujen valtuuksien tuomaan vastuuseen: sukupuolivoimat olivat suuri lahja, joka ihmisen oli mahdollista laittaa hyvään tai huonoon käyttöön.¹⁰⁴ Nuoria kannustettiin kehittämään tahdonvoimaansa ja alkamaan omien elämiensä hallitsijoiksi, minkä Kristiina Tiihonenkin tunnisti tutkimuksessaan, kutsuen sitä osuvasti ”sankariminuuden esiin houkutteluksi”.¹⁰⁵ Sankaruuden käsite sopii oppaan sisällön kuvaamiseen erittäin hyvin, sillä teoksessa esiintyi paljon intertekstuaalisuutta ja taisteluretoriikkaa, joilla nuoria kehoitettiin voittamaan himonsa, pysymään päättäväisinä ja nousemaan ylös ”*siveellisyystaistelussa*” koettujen tappioiden jälkeen.¹⁰⁶ Tällaisella innostamisella yhdistys pyrki epäilemättä paitsi luomaan nuorista omien tarinoidensa sankareita, myös kasvattamaan heistä sisukkaita ja siveellisiä kansalaisia.

Yhdistys käytti oppaassaan kuitenkin myös nuorten kokemattomuuteen vetoavaa puhetta, joka ikään kuin asetti nämä oppilaan asemaan. Teoksessa esimerkiksi esiteltiin ikävuosien kautta nuorten ajatuksissa ja käytöksessä nuoruuden aikana tapahtuvia muutoksia ja kuvattiin sukuvietin kehitystä. Yhdistys esitti tapahtumat hyvin selkeiden ”terveen” ja ”luonnollisen” määritelmien kautta, luoden nuorille välillisesti myös vahvan kuvan siitä, minkälaiset ajatukset, elämäntavat, tunteet ja käytösmallit se katsoi epäluonnollisiksi ja sairaiksi.¹⁰⁷ Tällaisella mielen ja ruumiin terveyden sekä sukupuolen ideaaleja ja normeja määrittelevällä puheella yhdistys normalisoi ja myös vahvasti oikeutti sen omia näkemyksiä, esiintyen tarkkoine kuvauksineen asiantunteva tahona, jolla oli todella auktoriteetti paitsi määritellä nuorille mikä oli hyväksyttävää, myös neuvoa heitä sen saavuttamiseksi.

Yhdistyksen idealisoimia ominaisuuksia pyrittiin saamaan esiin myös vetoamalla nuoriin heidän omien mielenkiinnonkohteidensa kautta. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, kuinka yhdistys ensin selosti kuinka pojat, mutta etenkin tytöt tahtoivat olla viehättäviä. Samalla yhdistys kuitenkin esitti, ettei nuorilla ollut käsitystä ”*todellisesta miellyttävyydestä*”¹⁰⁸. Yhdistyksen mukaan terveys, voima ja kauneus olivat kiinteästi yhteydessä toisiinsa ja se vakuuttikin, ettei ”*terveen ja luonnollisen elämän antamaa kauneutta voida korvata millään keinotekoisilla aineksilla eikä koruilla*”.¹⁰⁹ Nuoret siis pyrittiin samaan elämään yhdistyksen mielestä siveellistä ja tervettä elämää esittämällä sen johtavan näiden arvostamiin ja tavoittelemiin attribuutteihin. Yhdistys käytti samaa tekniikkaa myös luodakseen kansaansa hyödyttäviä naisia, sillä se vakuutti tytöille, että heidän tuli seurata

---

¹⁰³ Katso esim. Juhola 1926, 3–5.

¹⁰⁴ Katso esim. Juhola 1926, 5–6, 10–11 & 27–28.

¹⁰⁵ Tiihonen 2000, 200; katso esim. Juhola 1926, 28–31.

¹⁰⁶ Katso erityisesti Juhola 1926, 31–34.

¹⁰⁷ Katso esim. Juhola 1926, 7–10 & 19–21.

¹⁰⁸ Juhola 1926, 12.

¹⁰⁹ Juhola 1926, 19–20.

”vanhanaikaisia siveyden ja kainouden ihanteita”, sillä ne olivat nuorten miesten todellinen naisideaali, vaikka he toisinaan liehittelivätkin ”turhamaisia tanssiaisperhosia”.¹¹⁰ Oppaan mukaan miehet eivät kuitenkaan oikeasti kunnioittaneet tällaisia naisia ja menisivät naimisiin sellaisten tyttöjen kanssa, jotka osaisivat hoitaa kotitaloutta sekä olla herttaisia ja kuuliaisia – siis juuri sellaisia naisia, joita vahva kansa tarvitsi. Yhdistyksen toiminta heijasteleekin Anna-Karin Frihn tutkimusta, jonka mukaan terveyden ja normien eri määrittelyt olivat merkittävä keino luoda sellaisia kansalaisideaaleja, jotka koettiin minäkin aikana tarpeellisiksi.¹¹¹ Tätä teoriaa vasten yhdistyksen nuorten opas näyttäytyykin sukupuolisiveellistä ohjeistusta vahvemmin hyvän kansalaisen ohjekirjana.

Siveellisen kansakunnan luominen tuli esille myös vanhempien oppaassa, jossa siveys kuvastui ennen kaikkea ihmisen kansallisen arvokkuuden mittariksi ja perheen tärkeimmäksi tavoitteeksi nousi hyvätapaisten lasten sijaan nimenomaan oikeanlaisten kansalaisten kasvattaminen. Tämä näkyi esimerkiksi, että mikäli mies oli esimerkiksi alkoholisti, oli tytön yhdistyksen mukaan oltava ”tuhannen kertaa enemmän naimatta”, sillä vain siveelliset ihmiset pystyivät palvelemaan valtiotaan ja kansaansa.¹¹² Yhdistys siis esitti, että mikäli nainen ei voinut toimia avioliitossaan siveellisesti, olisi hänen naimisiin menostaan yhteiskunnalle enemmän haittaa kuin hyötyä ja siksi tällaisia tilanteita tuli välttää.

Yhdistyksen kansallismieliseen puheeseen liittyi hyvin vahvasti sen sisällissodan jälkeen entisestään lisääntynyt sosialismin vastaisuus. Yhdistyksen mukaan sota oli todiste työväenliikkeen viallista arvopohjasta ja se tulkitsikin tapahtumat ensisijaisesti kasvatuksesta johtuvaksi ongelmaksi, johon tuli puuttua. Työväenliikkeen kritisoinnin lisäksi yhdistys korostikin anteeksiannon teemoja, jotka korostivat vääryyksien johtuneen pahantahtoisuuden sijaan vain sivistymättömyydestä, joka oli korjattavissa viemällä kristillisyyden, ahkeruuden ja kuuliaisuuden arvoja alempien sosiaaliryhmien keskuuteen. Kasvatustyöllään yhdistys halusikin ennen kaikkea luoda omiin arvoihinsa pohjautuvaa yhtenäisyyttä.¹¹³

Yhdistyksen sosialismin paheksunta kuitenkin heijastui sen siveysoppaisiin esimerkiksi uuden pelkona. Yhdistys oli perustamisestaan alkaen nähnyt työväenliikkeen vallankumouksellisenä aatteena¹¹⁴ ja kaikki perinteestä ja järjestyksestä poikkeava esitettiin oppaissa pahana. Modernia

---

¹¹⁰ Juhola 1926, 14.

¹¹¹ Frih 2007, 237–251.

¹¹² Ala-Kulju 1922, 61.

¹¹³ Puro 2007, 39–41.

¹¹⁴ Puro 2007, 15.

kammottiin, kevytmielisyyteen kannustavat ”väärän vapauden ihanteet”¹¹⁵ tuomittiin kaikissa muodoissaan, ja esimerkiksi uudenaikainen kirjallisuus yhdistettiin kuin sisällissodasta muistuttaen kansalaistottelemattomuuteen: ”Nämä kirjailijat sanovat puolustavansa yksilön vapautta. Ihmisen täytyy muka saada vapaasti noudattaa halujansa ja mielitekojansa, mitkään yhteiskunnalliset asetukset eivätkä sopivaisuussäännöt saa häntä kahlita. – mutta tämä on väärää vapautta, joka pian johtaa ankaraan orjuuteen, intohimojen orjuuteen.”¹¹⁶

Myös yhdistyksen teoksissa vahvasti esiintyvä naisten ja äitiyden merkityksen perustelu lukuisin eri keinoin olivat todennäköisesti vastaus sisällissotaan ja yhdistyksen kokemalle sosialismin uhalle. Yhdistys oli jo alkuajoistaan lähtien nähnyt merkittävimpänä sivistyskohteenaan työväenliikkeen naisen, jonka se koki edustavan idealisoimansa kodinhengettären vastakohtaa: naisen tuli työskennellä kotona, ei sen ulkopuolella, olla kristillinen, ei ateistinen ja keskittyä kodin sisäiseen, ei sen ulkopuoliseen vaikuttamiseen.¹¹⁷ Yhdistyksen naisihanne koki kuitenkin kolauksen yhteiskunnallisten mullistusten aikana, kun naiset omaksuivat kodin ulkopuolisia tehtäviä ja ajattelua. Tilanteen tasaannuttua yhdistys koki todennäköisesti painetta palauttaa perinteiset sukupuoliroolit ja naiset pyrittiin sitouttamaan uudelleen kotiin muistuttamalla heitä heidän velvollisuuksistaan niin perheelle, Jumalalle kuin kansakunnallekin sekä esittämällä naisten rooli luonnollisuudessaan korvaamattomana, oli hän sitten äiti tai avioton.

Vastakkainasetteluun liittyi hyvin olennaisesti myös jo aiemmissa luvuissa kuvattu perinteisten porvarillisten arvojen hylkäämisen esittäminen syynä siveelliselle rappeutumiselle.¹¹⁸ Viestiä kuitenkin tehostettiin edelleen esittämällä Suomi erityisenä paikkana, jota täytyi suojella epäsiiveyden ja väärin arvojen vaaroilta. Viesti vaikutti olevan yhdistykselle hyvin tärkeä, sillä molemmissa siveysoppaissa puhuttiin siitä, miten roomalaisten ja kreikkalaisten kaltaiset mahtavat kansat olivat tuhoutuneet epäsiiveellisten voimien päästyä vaikuttamaan niihin.¹¹⁹ Nuorten opas sisälsi myös puhetta pienistä kansoista, ”jotka vuosisatoja ovat kestäneet voimakkaampien naapurien sortoa kuitenkin lannistumatta.”¹²⁰ Syy näiden kansojen voittamattomuuteen oli yhdistyksen mukaan niiden tarmokas siveellisyys, ja kun nuorille vielä painotettiin myös siiveyden suurempaa voimaa väkivaltaan nähden, ei viestin tarkoitus jäänyt sen vihjailevasta luonteestaan huolimatta epäselväksi. Yhdistyksen mukaan Suomen kansan korkea moraalit oli auttanut sitä selviämään iät ja ajat, ja mikäli se nyt antaisi vallan radikaalille työväenliikkeelle, valloitettaisiin sen maat muiden saastuneiden

---

¹¹⁵ Katso esim. Juhola 1926, 8 & 10–11.

¹¹⁶ Juhola 1926, 10.

¹¹⁷ Puro 2007, 14–15, 38–39 & 42–47.

¹¹⁸ Katso esim. Ala-Kulju 1922, 43–44.

¹¹⁹ Juhola 1926, 3–4 ; Ala-Kulju 1922, 39–40.

¹²⁰ Juhola 1926, 4.

kansojen tapaan. Tämän isänmaan suojelua peräänkuuluttaneen puheen yhdistys kuorrutti molemmissa teoksissa vielä ”me”-retoriikalla, joka paitsi viestitti yhdistyksen olevan yhteisen hyvän asialla, myös korosti kaikkien yhteistä roolia kansallisen siveyden suojelemiseksi.¹²¹

---

¹²¹ Katso esim. Juhola 1926, 6, 9 & 28; Ala-Kulju 1922, 38, 41 & 45.

4 PÄÄTÄNTÖ

Suomen Kotikasvatusyhdistys asettui 1920-luvun siveyskasvatusteostensa myötä sivistyneistön harjoittamaan valistuspuheeseen, jonka tavoitteena oli perheiden kasvatukseen ja ideaaleihin vaikuttamalla sekä vahvistaa kansallista hyvinvointia että luoda luokkaeroihin perustuvaa ajatusta porvarillisten arvojen paremmuudesta. Yhdistyksen siveysoppaissa *Lapset ja vanhemmat: II, Kolme esitelmää* (Eveliina Ala-Kulju, 1922) ja *Siveyden voima: Muutamia neuvon sanoja elämänsä onnea etsiville nuorille* (R. Juhola, 1926) yhdistyksen vaikutuspyrkimykset ja tavoitteet määrittyivät sen ydinarvojen mukaisesti kolmeksi pääteemaksi, jotka olivat koti, uskonto ja isänmaa.

Yhdistyksen kotiin liittämät ideaalit noudattivat porvarillisen ydinperheen ja selvien sukupuoliroolien ihannetta, joiden toteutumiseen siveyskasvatusoppaat pyrkivät vahvasti vaikuttamaan. Ydinperheen merkitystä luotiin vanhempien oppaassa etenkin kuvaamalla ulko- ja nyky maailma vaarallisena paikkana, jolta lasten helposti särkyvää siveyttä tuli kaikin keinoin suojella. Nuorten teoksessa korostettiin kodista puhuttaessa heidän mahdollisuuttaan tuottaa siveellisellä elämällä perheelleen iloa, mutta koska kotien siveys nähtiin ensisijaisesti vanhempien tehtävänä, ei nuorille asetettu sitä koskevia vastuita.

Sukupuolirooleja luotiin siveysoppaissa etenkin niitä normalisoivalla puheella sekä asettamalla niin kodin sisäiset kuin sen ulkopuolisetkin siveystehtävät naisten kontolle. Miesten vastuu häivyttiin kasvatus- ja seurustelutilanteissa ja ongelmien esiintyessä neuvot kohdennettiin naisille. Naisia pyrittiin sitomaan porvarillisen ideaalin mukaiseen naiseuteen myös rajaamalla heidän toimintamahdollisuutensa kotiin ja liittämällä heidän arvonsa suoraan heidän siveyteensä.

Kristillisiä arvoja pyrittiin tuomaan vanhempien oppaassa esille muistuttamalla heitä Jumalan antamista velvollisuuksista sekä maalaamalla sisällissotaankin viittaavia uhkakuvia, joiden pelastuksena esitettiin kristinusko. Uskonnollisuutta pyrittiin herättämään myös esittämällä suosiotaan kasvattava lääketieteellinen näkökulma hengellisyyden rinnalla voimattomaksi. Nuorten oppaassa uskonto sai voimaannuttavia merkityksiä, joilla pyrittiin herättämään valtion toivona nähdyissä nuorissa tarmoa ja toivoa. Uskonnollisen sisällön määrä oli heidän teoksessaan kuitenkin vähäisempää, mikä johtui todennäköisesti yhdistyksen halusta olla tyrkyttämättä uskoa sekä pyrkimyksestä vedota moderneihin nuoriin monipuolisilla sisällöillä.

Isänmaallisuus toimi niin tavoitteena kuin perustelunakin, kun yhdistys pyrki oppaissaan sekä luomaan kansaa koskevia ideaaleja että herättämään kansallismielisyyttä. Vanhempiin pyrittiin vetoamaan perheen ja kansan hyvinvoinnin yhdistämällä puheella sekä liittämällä etenkin äitien kasvatustehtävät kansalliseksi velvollisuudeksi. Nuorten oppaassa vahvoja kansalaisia luotiin

kannustamalla heitä oman elämänsä siveelliseen sankaruuteen, tunteisiin, kehoon ja elämäntapoihin liitetyillä terveen määrittelyillä sekä vetoamalla nuoriin heidän omien tavoitteidensa kautta. Molemmissa siveysteoksissa isänmaallisuuden teemaan liittyi myös vahvasti yhdistyksen sosialisminvastainen viesti, joka pyrki esittämään työväenliikkeen edustamat arvot huonossa valossa sekä syynä yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Suomen Kotikasvatusyhdistys pyrki siis myymään omaa ideologiaansa sekä vaikuttamaan yleisönsä monin eri tavoin, puhuen vanhemmille syyttävästi vastuuseen ja nuorille rohkaisevasti mahdollisuuksiin pohjautuvasti. Kuten tutkimus osoittaa, eivät yhdistyksen esiin nostamat teemat sekä sen käyttämät puhutavat ja vetoamiskeinot olleet sattumaa, vaan selvästi liitettävissä yhteiskunnallisiin tapahtumiin sekä 1920-luvulla perheeseen, siveyteen ja kasvatukseen 1920-luvulla liitettyihin näkemyksiin – olivat ne sitten sovussa tai ristiriidassa Suomen Kotikasvatusyhdistyksen oman ideologian kanssa.

KIRJALLISUUS- JA LÄHDELUETTELO ALKUPERÄISLÄHTEET

Ala-Kulju, E. (1922). *Lapset ja vanhemmat: II, Kolme esitelmää*. [Helsinki]: [Edistysseurojen kustannus-oy.].

Juhola, R. (1926). *Siveyden voima: Muutamia neuvon sanoja elämänsä onnea etsiville nuorille*. Helsinki: Kotikasvatusyhdistys.

Lehtinen, A. (1924). *Isä ja lapsi*. Kotikasvatusyhdistys.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Koteja kodittomille lapsille, Kotikasvatusyhdistys, Marttaliitto, Lotta Svärd, Suomen naisyhdistys, . . . Kotitalouskeskus. (1925). *Yhdistystoiminta Suomen kotien kohottamiseksi: Yhdistysten selostukset työstään v. 1924*. Helsinki: [kustantaja tuntematon].

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Foucault, M. (1981). *The history of sexuality: Vol. 1, An introduction*. Penguin.

Frih, A. (2007). *Flickan i medicinen: Ungdom, kön och sjuklighet 1870–1930*. Örbero Universitet: Universitetsbiblioteket.

Haapala, P. & Häggman, K. (2007). *Suomalaisen arjen historia: [3], Modernin Suomen synty*. Helsinki: Weilin + Göös.

Hapuli, R., Immonen, K., Leskelä, M. & Vehkalahti, K. (2000). *Modernin lumo ja pelko: Kymmenen kirjoitusta 1800-1900-lukujen vaihteen sukupuolisuudesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Heikkinen, A., Leino-Kaukiainen, P., Heikkinen, A., Jalava, M., Tuomaala, S., Jauhiainen, A., . . . Salmi-Nikander, K. (2011). *Valistus ja koulunpenkki: Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Helén, I. (1997). *Äidin elämän politiikka: Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. [Helsinki]: Gaudeamus.

Jokinen, A., Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Kertzer, D. I. & Barbagli, M. (2003). *The History of the European family: Vol. 3, Family life in the twentieth century*. New Haven : London: Yale University Press.

Kailanpää, A., Lehtijärvi, A. & Hurme, O. (1990). *Koti ja koulu -yhdistysten liiton 80-vuotishistoriikki : Kotikasvatusyhdistys 1907-1974 : Koti ja koulu -yhdistysten liitto 1974-1987*. Helsinki: Koti ja koulu -yhdistysten liitto.

Palojärvi, E. & Veikkola, E. (2002). *Salailusta sallivuuteen: Seksuaaliopetuksen kehittyminen terveystiedon oppikirjoissa 1800-luvun lopulta nykypäivään*, Elina Palojärvi ja Elina Veikkola. Jyväskylä..

Puro, L. (2007). *Vanhemmuus on valttia!: Suomen vanhempainliitto 1907-2007*. [Helsinki]: Suomen vanhempainliitto

Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. University of Jyväskylä.

Ritamies, M. (2006). *Sinappikylvystä ehkäisy pilleriin: Suomalaisen perhesuunnittelun historia*. Helsinki: Väestöliitto.

Räisänen, A. (1995). *Onnellisen avioliiton ehdot: Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa 1865-1920*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Syväoja, H. (2006). *Aarre Kailanpää: Koulumies Sydän-Hämeestä*. Pilot-kustannus.

Tähtinen, J. (1992). *Miten kasvattaa pikkulapsia: Kasvatusmoraliteetin ja -suuntausten lähtökohtien muutoksia Suomessa 1850-1989 suomenkielisten kasvatusta- ja hoito-oppaiden sekä aikakauslehdistön ilmaisemana*. Turku: Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos.

MUUT

Sulamaa, K. Ala-Kulju, Eveliina. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997– (viitattu 5.2.2021)

<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-007431>